

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 14 (1373) 4 КРАСАВІКА 2018 г.

З Вялікаднем, шаноўныя беларусы!

У Менску зарэгістраваны беларускамоўны ўніверсітэт

У Беларусі ў якасці юрыдычнай асобы зарэгістраваны прыватны ўніверсітэт імя Ніла Гілевіча. Пра гэта паведаміла старшыня Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны, дэпутат Палаты прадстаўнікоў Алены Анісім, якая выступіла заснавальніцай беларускамоўнай ВНУ:

- Мы маем дакументы аб рэгістрацыі Прыватнай установы адміністрацыі "Універсітэт імя Ніла Гілевіча". Заснавальнікам выступае Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны. Універсітэт зарэгістраваны.

РР:

- Трэба знайсці фінансаванне, памяшканне, нейкім чынам наладзіць працу ўніверсітэта. Зараз такія пытанні стаяць перад Таварыствам беларускай мовы?

- Безумоўна, але яны стаяць не толькі перад Таварыствам беларускай мовы, але яны ўжо стаяць і перад тымі,

ISSN 2073-7033

хто будзе працеваць непасрэдна ў структуры ўніверсітэта. Таварыства беларускай мовы выконвае свае функцыі, а затым перадае паўнамоцтвы непасрэдна кірауніцтву ўніверсітэта. Для таго, каб яно прыступіла да дзеянасці, мы мусім зацвердзіць кандыдатуру рэктара. Рада ТБМ адзінагалосна прыняла рашэнне рэкамендаваць працу падрыхтоўчага аддзялення.

Улад Грынёўскі,
Беларускае Радыё Рацыя.
(Працяг тэмы на ста-
ронцы 2.)

тым. Статут будучай ВНУ прадугледжвае магчымасць навучання па 56 спецыяльнасцях. Плануецца стварыць тры факультэты - гуманітарны, факультэт філалогіі, замежных моў і перакладу, а таксама факультэт культуры і мастацтва. У верасні арганізатары плануюць пачаць працу падрыхтоўчага аддзялення.

Мар'ян ДУКСА - беларускі празаік і паэт.

Нарадзіўся 5 красавіка 1943 года ў вёсцы Каракулічы Мядзельскага раёна Менскай вобласці ў сялянскай сям'і. Рана страціў бацьку. У 1958 - 1960 гг. здзяйсніў ў Свірскім вучылішчы механизацыі сельскай гаспадаркі, закончыўшы яго, працеваў у калгасе ўлікоўцамі трактарнай брыгады, адначасова вучыўся завочна ў сярэдняй школе. У 1969 годзе скон-

90 гадоў Хведару Нюньку

Хведар Якубовіч НЮНЬКА (нар. 6 красавіка 1928, в. Алешавічы, гміна Каменка, Гарадзенскі павет, Беластоцкае ваяводства, Польшча, цяпер Мастоўскі раён Беларусі) - беларускі грамадска-культурны дзеяч у Летуве. Старшыня Таварыства беларускай культуры ў Летуве (4.2.1989 - 29.9.2014).

Быў другім пасля сястры дзіцём у беднай сялянскай сям'і (2,5 гектары зямлі). Атрымаўшы ў Мастах зямлю і лес ад мясцовага землёўладальніка, ягона бацька Якуб збудаваў там дом з крамай тканины і харчавання. У 1936 годзе праз перашкоды мясцовага фабрыканта сям'я пераехала на кватэрну ў Шчучын, дзе бацька наладзіў гуртавы збіт сышткаў у школы.

З прыходам немцаў у 1941 годзе бацька наняў Хведару настаўніка нямецкай мовы, што пазней уратавала яго бацьку ад расстрэлу. Калі на бацьку зрабілі данос аб вывешванні чырвонага сцяга, Хведар патлумачыў па-нямецку ў камендатуры, што той парваў

польскі сцяг з прыходам Чырвонай арміі ў 1939 годзе. У 1943 годзе сям'я пераехала ў Вільню, у якой Х. Нюнька ў 1948 годзе скончыў рапейскую гімназію імя Чарняхоўскага. Вучыўся на лясным факультэце Летувіскай сельскагаспадарчай акадэміі (скончыў у 1953 годзе). Атрымаў размеркаванне ў Дзяржплан, аднак уладкаўся на трэх гады паводле спецыяльнасці інжынерам да 1959 года.

Цягам 35 гадоў да 1992 года працеваў галоўным адміністратаром па каштарысах у праектных будаўнічых інстытутах Вільні. З 1980-х гадоў вядзе актыўную грамадска-культурную працу па адраджэнні беларускасці ў Летуве. Сябар прэзідіума Рады БНР з 1997 года.

29 верасня 2014 года на паседжанні Рады ТБК Хведару Нюньку быў выказаны недавер, і прыпынена яго старшынства ў ТБК. 17 студзеня 2015 года Агульны сход ТБК вы-

ключи ў Хведара Нюньку з шрагаў Таварыства беларускай культуры ў Летуве.

Судовае паседжанне па справе дамоў, дзе Х. Нюнька адказычы, адбылося 21 верасня 2016 года. Віленскі акружны суд сваім рашэннем ад 7 снежня 2016 года паставіў апошнюю кропку ў судовай справе. Адкінутыя ўсе абвінавачанні ў адносінах да асобы Хведара Нюнькі, і ў якасці кампенсацыі суд прысудзіў выплатіць на яго карысць 3000 ёура.

Вікіпедыя.

Мар'яну Дуксу - 75

чы ў філалагічны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і пачаў працеваць настаўнікам Сольскай сярэдняй школы (1969-1987).

На старонках рэспубліканскай перыёдкі выступае з вершамі з 1960 года. Выдаў вершаваныя зборнікі "Спатканне" (1967), "Крокі" (1972), "Станцыя" (1974), "Прыгаршчы суніц" (1976), "Забытая слоўы" (1979), "Зона супраціўлення" (1982), "Твая пара сяўбы" (1985), "Заснежаныя ягады" (1989). Аўтар кніг для дзяцей "Зялёны акварыум" (1980) і "Світаючыя сосны" (1987).

Нарадзіўся 5 красавіка 1943 года ў вёсцы Каракулічы Мядзельскага раёна Менскай вобласці ў сялянскай сям'і. Рана страціў бацьку. У 1958 - 1960 гг. здзяйсніў ў Свірскім вучылішчы механизацыі сельскай гаспадаркі, закончыўшы яго, працеваў у калгасе ўлікоўцамі трактарнай брыгады, адначасова вучыўся завочна ў сярэдняй школе. У 1969 годзе скон-

чыра, нікога не пайтариачы.

Якія праблемы ўзыда-

маў малады аўтар? Пісаў, як і іншыя, пра свае, яшчэ блізкае дзяяцтва, пра зямлю і чалавека на ёй, пра каханне ды адзіноту, якая часта мяжуе з гэтым светлым пачуццём. Можна было здзяйсніць, што пазт вельмі чуйны да роднай прыроды, але сваё захапленне ёю выказвае неяк стрымана, быццам хоча агледзеца навокал, паразважаецца. Роздум, разважлівасць, засяроджанасць - гэта ўжо выразна акрэсленая рысы раннія пазіціі Мар'яна Дуксы.

Самае галоўнае жаданне ў творцы - "у чужое сэрца слова... перасадзіцъ".

Словы Мар'яна Дуксы: "Я настойліва сцвярджаю, што пазіція - гэта своеасаблівая пропаведзь - палітычная, сацыяльная, рэлігійная, маральная, эстэтычнай, пропаведзь заўсёды гуманістычнай па сваёй сутнасці. Пропаведзь, дадзеная Богам".

Вікіпедыя.

Нацыянальны ўніверсітэт імя Ніла Гілевіча

Старшыня ТБМ і дэпутат Палаты Прадстаўнікоў Алены Анісім абвесціла 27 сакавіка на прэсавай канферэнцыі пра рэгістрацыю Прыватнай установы адукцыі "Універсітэт імя Ніла Гілевіча" і прадэмансправала пасведчанне аб яго рэгістрацыі. Універсітэт з беларускай мовай навучання, створаны ТБМ імя Францішка Скарыны існуе як юрыдычнае асоба. Пасля таго, як многія

варыянты назваў былі адхіленыя, кіраўніцтва ТБМ звярнулася да сына Ніла Гілевіча з просьбай надаць імię народнага паэта Нацыянальнаму ўніверсітету, і спадар Сяргей хутка і аператыўна даў сваю згоду. Рада ТБМ 13 сакавіка падрыхтавала неабходныя дакументы і прыняла адпаведнае рашэнне.

15 сакавіка 2018 года А. Анісім і юрист А. Горбач перадалі дакументы і ў Дзень Канстытуцыі ўніверсітэт быў зарэгістраваны. Ён рэальная змога пачаць працу з восені 2019 года, а з верасня 2018 будзе працаўца падрыхтоўчая аддзяленне. Як прыватная навучальная установа, ўніверсітэт змога прыняць 50 студэнтаў. Будзе адкрыты ўніверсітэцкі сайт і газета. Універсітэт будзе існаваць за кошт еўрапейскіх грантаў і за кошт аплаты за навучанне. У Статуте ўніверсітета зарэгістраваны 56 спецыяльнасцяў.

- Эта наш унёсак у святкованне 100-годдзя Беларускай Народнай Рэспублікі, - падкрэсліла Алены Анісім. - Каб перайсці на наступны этап нам спатрэбіца яшчэ шмат працы. Зараз ідуць кансультатыўныя з Міністэрствам адукцыі. Каб распачаць адукцыйны працэс нам трэба будзе атрымаць ліцензію.

- Эта вялікі гонар для мене, што ў сталіцы беларускай дзяржавы будзе існаваць ўніверсітэт імя Гілевіча. І гэта лагічна, бо бацька 20 гадоў чытаў лекцыі на філфаку БДУ выключна па-беларуску і быў арганізаторам і стваральнікам ТБМ, - адзначыў спадар Сяргей Гілевіч.

- Нацыянальны ўніверсітэт неабходны як завяршальная веха фарміравання беларускай нацыі, - адзначыў спадар Уладзімір Колас. - У Беларусі мы мусім дбаць аб развіціі беларускай мовы і наданні ёй належнага статусу. Мы павінны зрабіць ўніверсітэт прысягальным і прывабным, канкуренцыйным на рынку адукцыйных прасторы. Выклады

ўніверсітэт. Мы будзем фармаваць навуковыя школы, якія будуць аўтэнтычныя, выкладчыкі, студэнты і аспіранты. Напрыклад, будзе існаваць школа прафесара Краўцэвіча. Загадчыкамі кафедр стануть упłyўныя і знакамітыя асобы. Нядайунае свята паказала, што будучых студэнтаў - цэля площа! Ёсць і шмат выкладчыкаў, гатовых працаўцаў. Прадугледжваецца кафедра археалогіі і энталогіі, кафедра сацыялогіі і псіхалогіі, кафедра права, кафедры бізнесу і эканомікі, кафедры славянскіх і германскіх моваў, кафедры філологіі і лінгвістыкі і інш. Мэта нашага ўніверсітета - стварэнне нацыянальнай эліты.

- Наш ўніверсітэт будзе прадукаваць веды пра Беларусь і веды, якія Беларусі па-

трэбныя. Гэта будзе ўніверсітэт даследчыкі, у гэтым будзе яго прынцыповае адрозненне ад падобных інстытуцый. Мы вызначылі шэсць асноўных накірункаў, - сказаў географ і этнолаг Павел Церашковіч, удзельнік рабочай групы па стварэнні Нацыянальнага ўніверсітета.

Адзін з накірункаў будзе займацца выкарыстаннем культурнай і гістарычнай спадчыны, бо нам неабходны менеджеры, здольныя з гэтага зрабіць эканамічны рэсурс, як ў большасці еўрапейскіх краін. Рэгіяналістыка дапаможа вывучаць краіны суседзяў і тых, якія з'яўляюцца наймацнейшымі гульцамі на сусветным рынку эканомікі і палітыкі. У нас няма зараз паланістыкі, германістыкі і еўрапеістыкі.

Нам патрэбны будзе спецыялісты, якія будуць ведаць гэтыя краіны з усіх бакоў. Урбаністыка дапаможа комплексна займацца гарадскім асяроддзем. Медынія даследванні буде блізкімі да журналістыкі, і ў іх рамках мы будзем спрабаваць рыхтаваць літаратараў і спецыялістаў па напісанні сцэнароў для кінематографа. Падрыхтоўка менеджэрў спартрэбіца на рынку працы. У Статуте запісаны, што беларуская мова будзе нашай своеасаблівой візітнай карточкай. Студэнты змогуць навучацца на англійскай мове і на іншых, запатрабаваных вучэбным працэсам.

Э. Дзвінская,

на здымках аўтара:

1. Павел Церашковіч,

Алег Трусаў, Алены Анісім;

2. Сяргей Гілевіч.

Пакажа час

Калі мы называем да-школьнае выхаванне першай прыступкай народнай адукцыі, у першую чаргу не зусім дасведчанаму чалавеку прыходзіць на разум догляд дзяцей, харчаванне, ласкавыя адносіны.

Педагогі-професіяналы вельмі добра ведаюць, што так, гэта ўсё неабходна для росту дзяцей, але яшчэ, калі вы хочаце выхаванасці, гарманічнага развіцця эмоцый, пачуццяў, разумовых здольнасцей у дашкольнікаў, што складзе аснову асобы на ўсё жыццё, асаблівую ўвагу гэтаму патрэбна надаваць да пяці гадоў дзіцячага ўзросту, менавіта, у першыя гады яго жыцця.

Я, за многія гады працы, маю досвед адносін з рознымі дашкольнымі ўстановамі і вельмі паважаю менавіта выхавацеляў дзіцячых садоў - разнабаковыя адукаваных, умелых,

з тонкім псіхолага-педагагічным падыходам, ствараючых неверагодныя ўмовы эмакціяльнаага дзіцячага свету. Непасрэдна з гэтакім, цывілізаваным у прафесійным сэнсе светам дзяцінства, мне прыйшлося суцькнуцца ў Тыдзень роднай мовы. Дзяржаўная установа адукцыі "Яслі-сад № 4 г. Нясвіж "Караблік дзяцінства", знакамітая ў горадзе, вобласці, краіне сваім іна-

вацьцямі, працай з бацькамі, са святарамі па выхаванні ў дзяцей і іх атачэння духоўнасці, мэтанакіраванасці.

Бацькі ідуць сюды як у метадычны цэнтр - свой бацькоўскі, звычайны. І жывуць жыццём сваіх дзяцей, іх выхавацеляў, патрэбамі і святамі, паўсядзённасцю і дасыгненні.

Невядома, як удаеца аднам засікі, другім засікіца, але гэта так. І вось, Тыдзень роднай мовы! У 4-м садку кожны чацвер - дзень роднай мовы, на працягу ўжо многіх гадоў. Усе дзецы, бацькі і выхавацелі, супрацоўнікі праводзяць заняткі і проста размаўляюць на роднай, чароўнай, сваёй. І някіх пытанняў! У дзяцей толькі здзіўленне ў вачах на запытанне: "А з мамай дома размаўляеце па-беларуску?"

- Мама не хоча.
- А табе падабаецца?
- Падабаецца!

Так, канешне, маладыя мамы ўжо і не могуць размаўляць па-беларуску, бо адчулыся ад сваёй, а на другой гэтак хораша, як на сваёй, і не атрымаеца.

І вось у садку пачалі ўсё спачатку, а можа працягнупі роднае слова ўводзіць ў жыццё паўсядзённасці малых беларусаў.

Ці дасць гэта вынік, як

першая прыступка адраджэння беларускай мовы, пакажа час.

Але я атрымала асалоду ад вялікага сходу на нацыянальную выктоўку ў садку №4 выхавацеляў, супрацоўнікаў, студэнтаў-практыкантаў падкаледжа, бацькоў дзяцей.

Удзельнікі мерапрыемства назіралі чудоўныя заняткі, які правіла выхавацель дашкольнай адукцыі Маліўка Іна Леанідаўна з дзецимі старэйшага ўзросту па выхаванні павагі і любові да Беларусі. Эмакціяльны ўздел у свяце ўсіх прысутных даў мне такі ўздым, што вельмі захацелася расказаць аб гэтым незвычайному садочку чытчам нашага выдання. Кіраунік дзяржаўной установы адукцыі "Яслі-сад № 4 г. Нясвіж "Караблік дзяцінства" В.І. Пуляк - застрэльшчык усіх спраў няпростага свету дзяцінства і вельмі крыятыўны ініцыятар, разумны дарадца супрацоўнікам і бацькам, прыклад калегам.

Чамусыці, верыцца, што дзецы гэтага садка іх бацькі на ўсё жыццё зберагуць у сэрцах і памяці ініцыятыўнасць, адказнасць, веды і духоўнасць, якія атрымалі ад вельмі годных, разумных, сапраўдных педагогаў.

**Зоя Кулік,
г. Нясвіж.**

Пра музей Барыса Кіта

МИНІСТРСТВА КУЛЬТУРЫ РЕСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

пр. Пераможцаў, 11, 220004, г. Мінск
тэл. +375 17 203 75 74, факс +375 17 203 90 45
БІК: АКВВ BY 2X; раунак:
BY71AKBB360490002669000000
ААТ "АБ Беларусбанк"
e-mail: ministerstvo@kultura.by

21.03.2018 № 0d-02-02/1792

На № _____ ад _____

МИНІСТРСТВО КУЛЬТУРЫ РЕСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

пр. Победителей, 11, 220004, г. Минск
тэл. +375 17 203 75 74, факс +375 17 203 90 45
БІК: АКВВ BY 2X; счет:
BY71AKBB360490002669000000
ОАО «АСБ Беларусбанк»
e-mail: ministerstvo@kultura.by

Старшыні грамадскага аўдзінання
"Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны"
Анісім А.М.

Аб ушанаванні памяці Б. Кіта

Паважаная Алена Мікалаеўна!

У адпаведнасці з даручэннем Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 19 сакавіка 2018 г. № 10/535-9 Міністэрства культуры інфармуе грамадскае аўдзінанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" аб выніках разгляду звароту аб ушанаванні памяці Барыса Уладзіміравіча Кіта (1910-2018).

Узнятая таварыствам пытанні ўшанавання памяці Б.У. Кіта разгледжаны Саветам Міністэрства Рэспублікі Беларусь сумесна з НАН Беларусі, міністэрствамі культуры, адукцыі, сувязі і інфарматызацыі, аблігованымі інвестары і іншымі.

Сёня памяць вядомага ўраджэнца Беларусі ўшанавана наступным чынам:

у Навагрудскім гісторыка-краязнаўчым музеі створана экспазіцыя, прысвечаная асабістасці Б. Кіту;

у 2008 г. у сярэдняй школе № 1 г. Навагрудка адчынены музей Б.У. Кіта (на будынку школы ўсталявана ў яго гонар мемарыяльна дошка);

Б.У. Кіт з'яўляецца Ганаровым грамадзянінам г. Навагрудка, Ганаровым доктарам навук УА "Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы".

Па пытаннях выдання паштовага канверта або іншых знакаў паштовай аплаты з партрэтам Б.У. Кіта Міністэрства сувязі інфарматызацыі прайфармавала, што ў адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам дадзеная працэдура можа быць ажыццёўлена, як правіла, не раней за 5 год пасля канчыні і да юбілея ў дні нараджэння, якія кратныя 25.

Улічваючы, што ў фондах Нацыянальнага гісторычнага музея Рэспублікі Беларусь матэрыялаў, прысвечаных жыццю і дзеянні Б.У. Кіта, не маецца, арганізацыя адпаведнай экспазіцыі ўзяла меры па ўдзелу ў выніках разгляду звароту аб ушанаванні памяці Б.У. Кіта.

Прыняцце іншых мер па ўшанаванні памяці Б.У. Кіта на цяперашні час не плануецца.

Прынятая па Вашым звароце раешэнні могуць быць абскарджаны ў парадку, вызначаным артыкулем 20 Закона Рэспублікі Беларусь "Об обращэннях граждан и юридических лиц".
Намеснік Міністра
А.А. Яцко.

Жывы паэт

У перадапошні дзень сакавіка ў Нясвіжкі сабраліся разам аматары паэзіі, каб ушанаваць паміять паэта Паўлюка Пранузы, яго 100-гадовы юбілей. Арганізатары, а гэта сібры ТБМ і супрацоўнікі раённай бібліятэкі імія Паўлюка Пранузы, назвалі сустэречу "Жывы паэт".

Хораша, цёпла гаварылі пра Паўла Кузьміча дачка Алена Лявіцкая, школьніца вучаніцы паэта Станіслава Вальчыка, Наталля Плакса і літаратурны вучань Валерый Дранчук, супрацоўнік бібліятэкі Зоя Сілкова і зямляк Станіслаў Суднік. Так, праз шматлікія ўспаміны і паўстаў паэт, як жывы. Невілікай дыктуюка, якую напісалі падчас літаратурнага

му чалавечаму гонару, будзь Беларусам, і рабі тое, на што скіраваў цібэ Бог, калі пасылаў на Зямлю!

Поспехаў Вам у творчым раздуме над лёсам і жыццём Паўлюка Пранузы!"

Каб падмацаваць высновы таго раздуму, удзельнікі літаратурнай сустэречы неаднайчы звярталіся да паэтавых радкоў, часам вельмі даўніх, яшчэ ваенныя пары:
У бліндажы, траншэі вузкай,
Хоць бой упарты бушаваў,
А роднай мовы беларускай
Ніколі я не забываў.

На гэтай мове калыханку
Снявала маці ў цішыні.
"За Беларусь!" - на грозным танку
Пісаў прад боем на брані.

А ў час кароткага прывалу,
Хоць стомлен, адпачыць бы рад,
Я зборнік з вершамі Купалы
Чытаў для землякоў-салдат.

...І даводзілі павярхойным
даследчыкам жыцця і творчасці П.

Справа Алена Лявіцкая,
дачка П. Пранузы

свята, дапоўніла вобраз "маэстра рыфмай". Словы для яе ўзялі з прадмоўы Уладзіміра Ліпскага да аднаго са зборнікаў нясвіжскага паэта, у якой удзячна прыгадваюцца мілыя дзятлі даўнія сустэречы на Гарадзейскім цукровым камбінаце.

Да таго ж Уладзімір Сцяпанавіч даслаў у Нясвіж сваё прывітальнае слова: "Шаноўныя несвіжане! Перад тым, як узяцца пісаць выктоўку пра вядомага Паэта, ичырага Педагога Паўлюка Пранузу,

задумайцеся пра адну народную мудрасць: "Жыві так, каб было жыццё пасля жыцця". Як трэба жыць у зямным раі? Што рабіць, каб на табе засталася памяць? Якім ты павінен быць у сям'і, на працы, з сябрамі?

Павел Кузьміч, сціллы і добры, ічыры і заўсёды з мілай усмешкай, даў свае ўрока: будзь верны сваі-

Станіслава Вальчыка,
г. Нясвіж.

Прозвішчы Беларусі

Новая серыя

(Працяг. Пачатак у папяр. нум.)

1424. **Шчэпаў** (Уладзімір) - вытвор з прыналежным суфіксам -аў ад антрапоніма **Шчэпа** і значэннем 'нашчадак названай асобы': **Шчэп-аў**. ФП: **шчэпа** ('чаранок высокага дунковага дрэва, які ўстаўляецца ў расщепленую частку расліны для прышчэпкі', а таксама 'прышчэпленая расліна') - **Шчэпа** (мянушка, потым прозвішча) - **Шчэпаў**.

1425. **Шчэрбік** (Галіна) - вытвор з суфіксам -ік ад антрапоніма **Шчэрба** з семантыкай 'нашчадак (дачка) названай асобы': **Шчэрб-ік**. ФП: **шчэрбіць** ('рабіць шчарбіны (пустата паміж зубамі)') - **шчэрба** ('прашчарбатага чалавека') - **Шчэрба** (мянушка) - **Шчэрба** (прозвішча) - **Шчэрбік**.

1426. **Шыбека** (Захар) - семантычны вытвор ад апелятыва **шибека** 'той, хто шыбка (хутка) ходзіць'. Параўн. **хвалека** 'хвалько', **умека** 'здольны', **салапека** 'салапяка'.

1427. **Шыбко** (Вольга) - другасная форма, першасная **Шыбка** - семантычны вытвор ад апелятыва **шибка** - памяняш. ад **шибы** 'кавалак шкла, устаўлены ў аконную раму'.

1428. **Шымановіч** (Ілья) - вытвор з суфіксам бацькаймення -овіч ад антрапоніма **Шыман** і значэннем 'нашчадак (дачка) названай асобы': **Юзаф-овіч**. ФП: **Юзаф** (імя <ст.-яўр. 'Бог памноўжыць'), варыянты **Josief**, **Bosin** / **Osin** / **Iocin** - **Юзаф** (прозвішча) - **Юзафавіч**. Набывае і формы **Юзефович**, **Юзэфович**, **Язэпавіч**.

1429. **Шымко** (Кірыл) - вытвор з фармантам -ко ад антрапоніма **Шымы** і значэннем 'нашчадак названай асобы': **Шым-ко**. ФП: **Сіман** (імя <ст.-яўр. *simon* 'слушаць, чуць') - **Шыман** (катал. імя) - **Шыман-овіч**.

1430. **Шырокава** (Ганна) - вытвор з фармантам -ава ад антрапоніма **Шырокі** і значэннем 'нашчадак названай асобы': **Шырок-ава**. ФП: **широкі** ('вялікі ў папяроначніку', 'прасторны (пра адзенне)', 'вялікі ў просторы', 'размасты, свабодны', 'не абмежаваны' і інш.) - **Шырокі** (мянушка, потым прозвішча) - **Шырокава**.

1431. **Шытаў** (Ігар) - вытвор з суфіксам прыналежнасці -аў ад антрапоніма **Шыты** і значэннем 'нашчадак названай асобы': **Шыт-аў**. ФП: **шиты** ('зроблены, выкананы шляхам жыцця') - **Шыты** (мянушка, потым прозвішча) - **Шытаў**.

1432. **Шыханцоў** (Генадзь) - вытвор з прыналежным суфіксам -оў ад антрапоніма **Шыханец** і значэннем 'нашчадак названай асобы': **Шыханц-оў**. ФП: **шых** (шанц) - **шыхан** ('той, каму пашанцавала') - **Шыхан** (мянушка, потым прозвішча) - **Шыханец** ('нашчадак Шыхана', суфікс -еу) - **Шыханцоў**.

1433. **Шыхаў** (Аляксандр) - вытвор з прыналежным суфіксам -аў ад антрапоніма **Шыхі** і значэннем 'нашчадак названай асобы': **Шых-аў**. ФП: **шых** ('парамак, узор' (Нас.) 'шчасце, шанц' (СНМ3)) - **Шых** (мянушка, потым прозвішча) - **Шыхаў**.

1434. **Шыцік** (Павел) - семантычны вытвор ад апелятыва **шицік** / **шицыок** 'шашка' (насякомае атрафа жукоў, лічынкі якога псуноў скурь, футры, тоача дрэва і пад.).

1435. **Шыцко** (Аляксандр) - семантычны вытвор ад апелятыва **шицько** (утварэнне з фармантам -ко ад **шицы**) 'той, хто шыц', непахв. 'шавец'.

1436. **Шычко** (Сяргей) - вытвор з фармантам -ко ад антрапоніма **Шыч** і значэннем 'нашчадак (дачка) названай асобы': **Юшк-евіч**. ФП: **Юрый** (імя з мовы грэкаў 'земляроб') - **Юшка** (гутарк. экспрэс. форма) - **Юшко** (мянушка, потым прозвішча) - **Юшкавіч** - **Юшкевіч**.

1437. **Шышло** (Вольга) - семантычны вытвор ад апелятыва **шишло** 'капун, маруда' (Даль).

1438. **Шэлехаў** (Міхail) - вытвор з прыналежным суфіксам -аў ад антрапоніма **Шэлех** і значэннем 'нашчадак названай асобы': **Шэлех-аў**. ФП: **шэлех** ('старожытна добрачная манета') - **шэлех** (гукавая, вымаўленчая форма: агулшэнне звонкага [z] і пераход яго ў глухі [x]) - **Шэлех** (мянушка, потым прозвішча) - **Шэлехаў**. Параўн. **Шэлегава**, **Шэляговіч** (изэлэг), дзе агулшэнне не было.

1439. **Шэўчык** (Ірына) - семантычны вытвор ад апелятыва **шиўчык** 'памочнік шаўца'.

1440. **Юзафовіч** (Магдалена) - вытвор з суфіксам бацькаймення -овіч ад антрапоніма **Юзаф** і значэннем 'нашчадак (дачка) названай асобы': **Юзаф-овіч**. ФП: **Юзаф** (імя <ст.-яўр. 'Бог памноўжыць'), варыянты **Josief**, **Bosin** / **Osin** / **Iocin** - **Юзаф** (прозвішча) - **Юзафавіч**.

1441. **Юргель** (Рагнеда) - другасная форма, першасная **Шыбка** - семантычны вытвор з фармантам -ко ад антрапоніма **Юркель** (з 1539 г.) - вытвор з фармантам -ель ад антрапоніма **Юрка** і значэннем 'нашчадак названай асобы': **Юрк-ель** (кг - выругному [g]). ФП: **Юрый** (з мовы грэкаў 'georgos' 'земляроб') - **Юры** (варыянт імя) - **Юрка** (народная форма) - **Юргель** - **Юргель**.

1442. **Юркевіч** (Дар'я) - вытвор з суфіксам бацькаймення -евіч ад антрапоніма **Юрка** і значэннем 'нашчадак названай асобы': **Юрк-евіч**. ФП: **язык** ('рухомы мышачны орган у ротавай поласці, які з'яўляецца органам смаку, а ў чалавека удзельнічае таксама ва ўтварэнні гукаў мовы'; 'палонны, ад якога можна атрымаць патрэбныя звесткі', 'пра што-н. выцягнута па форме падобнае на язык') - **Язык** (мянушка, потым прозвішча) - **Языковіч**.

1443. **Юркштовіч** (Мікалаі) - вытвор з суфіксам бацькаймення -евіч ад антрапоніма **Юркіш** і значэннем 'нашчадак названай асобы': **Еж-евіч** - **Яжэвіч**. ФП: **ёж** (рус.) 'вожык' - **Ёж** (мянушка, потым прозвішча) - **Яжэвіч**. Або ад апелятыва **ежа** ('тое, што ядуць і п'юць; прадукты харчавання'), які даў антрапонім **Ежас**, а затым **Ежавіч** - **Яжэвіч**.

1444. **Юроўскі** (Адам) - вытвор з прэстыжным фармантам -оўскі ад антрапоніма **Юрый** і значэннем 'нашчадак названай асобы': **Юр-оўскі**.

Або ад тапоніма **Юраўка** і значэннем 'народзінка, жыхарка названай мясцовасці, паселішча': **Якубоў(к)-ская** / **Якуб-аўская**. ФП: **Якуб** (імя, ст.-яўр.) - **Якуб** (прозвішча) - **Якубы** / **Якубоўка** (тапонім) - **Якубоўская**.

1445. **Юруць** (Мікалай) - вытвор з фармантам -уць ад імя **Юрый** набыў ролю прозвішча. Гл. **Юргель**.

1446. **Юрчык** (Аксіння) - вытвор з суфіксам -ык ад антрапоніма **Юрка** і значэннем 'нашчадак (дачка) названай асобы': **Юр(к/ч)-ык**. ФП: **Юрий** (імя) - **Юрка** (гутар. форма яго) - **Юрка** (мянушка, потым прозвішча) - **Юрчык**.

1447. **Юрэня** (Анатоль) - вытвор з фармантам -эні ад антрапоніма **Юра** і значэннем 'нашчадак названай асобы': **Юр-эні**. ФП: **Юрий** (імя гла. **Юркевіч**) - **Юра** (гутар. форма) - **Юра** (прозвішча) - **Юрэня**.

1448. **Юшкевіч** (Ірына) - вытвор з суфіксам бацькаймення -евіч

(Працяг у наст. нумары.)

ад антрапоніма **Юшка** і значэннем 'нашчадак (дачка) названай асобы': **Юшк-евіч**. ФП: **Юрый** (імя з мовы грэкаў 'земляроб') - **Юшка** (гутарк. экспрэс. форма) - **Юшко** (мянушка, потым прозвішча) - **Юшкавіч** - **Юшкевіч**.

1449. **Юшкоўская** (Вольга) - вытвор з фармантам -оўская/-ская ад антрапоніма **Юшкі** / **Юшкоўка** і значэннем 'народзінка, жыхарка названай мясцовасці, паселішча': **Юшкоўская**, **Юшкоў-ская**. ФП: **Яўхім** (імя, з мовы грэкаў, з семантыкай 'добра-душны, добразычлівы') - **Юшко** (народна-гутарк. форма) - **Юшко** (празвішне, потым прозвішча) - **Юшкоўка** (тапонім ад **Юшкі**, фармант -оўка) - **Юшкоўская**.

1450

Павышэнне сацыяльнай ролі беларускай мовы - галоўнае патрабаванне часу

Мова - гэта гісторыя народа. Мова - гэта шлях цывілізацыі і культуры.

А. Купрын.

Калі мы развучымся
гаварыць на беларускай
мове, мы перастанем быць
нацыяй.

*Аляксандар Лукашэнка.
(З паслання Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь народу і Нацыянальнаму сходу.)*

І такое, як справядліва заяўлена Прэзідэнтам Беларусі Аляксандрам Лукашэнкам, практична адбылося з намі. Ледзь не ўвесь беларускі народ "анямеў" у роднай мове! Жах! Галоўная "заслуга" ў гэтым дзяржаўнага чыноўніцкага апарата, Праваслаўнай царквы, школы Расійскай імперыі, а пазней - бальшавікоў прарускай арыентацыі, рэпресіўных органаў Савецкай Беларусі. На вялікі здзіў ўсюму свету, ад такой шкоднай, варожай народу антынацыяналістичнай палітыкі не адцураліся і ўлады суверэннай Рэспублікі Беларусь, свядома вытурыўшы на задворкі яе базовую мову.

Аб'ектыўна ацнъвачы рэальную моўную сітуацыю ў Рэспубліцы Беларусь, самая аўтарытэтная на планеце Зямля міжнародная арганізацыя ЮНЭСКА колькі гадоў таму ўнесла беларускую мову ў чырвоны спіс моваў, якім прагжае выміранне. Гэты ганен-

бны, найперш за ёсё для самой нашай дзяржавы факт, не ас-
меліўся, не пажадаў абверг-
нуць ніводзін яе палітык, ніво-
дзін афіцыйны ідэолаг, ніхто з
бюджэтных навукоўцаў, у тым
ліку і з філолагаў у статусах
прафесароў, дактароў навук,
член-карэспандэнтаў! Мо за
гэта каго-небудзь запошніх па-
зней абраці акаадэмікамі? Такое
магільнае маўчанне трэба тлу-

мачыць, відаць, тым, што і Прэзідэнт, і ў масе сваёй увесь дзяржаўны апарат, прыцягнутая ім на службу інтэлектуальная эліта цалкам згодныя з суроўым, але справядлівым прысудам ЮНЭСКА. А паколькі згодныя, таму не робяць нават сімвалічных кроکаў па выратаванні роднага слова ад поўнага занядаду, купаюцца, боўтаюцца з зайздроснай асалодай у рускамоўнай стыхіі, татальнай запанаваўшай у нас за гады функцыянавання презі- Экстэрмальнае для беларускай мовы становішча вылагае не лозунгаў, а канкрэтных спраў ад высокіх эшалонаў улады, хаця ільвіная доля адказнасці за выміранне беларускай мовы ляжыць, несумненна, менавіта на іх. Пераканаўчым сведчаннем таму з'яўляюцца праведзеныя імі на карысць рускай мовы рэферэндумы ў траўні 1995 і ў лістападзе 1996 г. Таму вызываюць палітычную эліту ад адказнасці, ад узделу ў выратаванні

дэнцкай сістэмы кіравання краінай. Гэта вялікая недараўальнаяная здрада нацыянальнаму інтэрсу, за што нам не даруюць нашчадкі. Трэба, шаноўная палітычна, інтэлектуальна эліта, не радавацца вам вынікамі русіфікаційской палітыкі, нягледзячы на іх нечуваную для ўсёй айчыннай гісторыі маштабнасць, а энергічна, рапушча змагацца за ўзвядзенне беларускай мовы на дзяржаўны п'едэстал, адзіна законны толькі для яе адной на нашай зямлі. Сорам, ганьба ўладзе, што яна забяспечыла беларускай мове месца толькі беларускай мовы ніяк не выпадае. Падобнага роду абавязкі неабходна таксама ўскладзіці на кожнае міністэрства, ведамства, а таксама на буйныя працьвітвы, установы, арганізацыі, дзе ёсьць пасады намесніка кіраўніка па ідэалогіі і працы з моладдзю. У інтэрсах нацыянальнай ідэі трэба прыкладці ўсе сілы, каб хутчэй вывесці з летаргічнага сну БРСМ і ў яго статуце дакладна вызначыць ролю і месца беларускай мовы ў жыцці гэтай самай масавай грамадскай арганізацыі. Ёй мы рэкамендуюм грунтоўна пазнанёміца і запазычыць шмат чаго

карыснага з плённага ўдзелу
молодзі, камсамолу ў ажыццяў-
ленні дзяржайной палітыкі бе-
ларусізацыі ў міжваенны пе-
рыяд.

У кожнай з вышэй пе-
ралічаных сфераў грамадскай
дзейнасці людзей павінны рэ-
гулярна па перспектыўных пла-
нах праводзіцца адукцыйныя і
асветніцкія мерапрыемствы,
круглыя сталы з мэтай абмер-
кавання і выпрацоўкі дзеясных
практычных шляхоў па ўкара-
ненні ў іх штодзённае жыццё
першай па значэнні дзяржаў-
най мовы - беларускай. У кож-
най газеце, кожным часопісе, на
тэлебачанні і радыё павінны

быць сталыя рубрыкі, да прыкладу: "Беларускую мову - у паўсядзённае жыццё!", "Праблемы павышэння сацыяльнай ролі беларускай мовы ў краіне, вобласці, раёне, горадзе". Такую практику не толькі можна, але і трэба распаўсюдзіць на працоўныя калектывы. Гэта абавязковая паспрыяле выхаванню ў нацыі, у кожнага яе індывідуума цвёрдага ўсведамлення аб пільной неабходнасці поўнамаштабнага выкарыстання беларускай мовы ў афіцыйным жыцці, дзе яна, насуперак разумнаму сэнсу, а не па волі народа, адсутнічае з ужо досьціць далёкага сумнавядомага 1995 года. Важна псіхолага-педагагічна стварыць спрыяльны агульнадзяржаўны, агульнанародны клімат добраахвотнасці ўводу беларускай мовы ў афіцыйнае жыццё, а не займацца адміністрацыйным навязваннем яе таму ці іншаму калектыву дый самім дзяржайным чыноўнікам.

Смеху варта, што за гады прэзідэнцкага кіравання крайнай ніводзін з нашых малочных заводаў (камбінату) не навучыўся пісаць па-беларуску нават словаў “Кефір”, “Малако”.

Усіх рангаў уладным, адміністрацыйным структурам, ажыццяўляючы такую надзвычай важную нацыянальную дзейнасць, неабходна абапірацца на суполкі Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны, Таварыства беларускай школы, для чаго ёсьць прымы сэнс пайсці на пэўнае адзяржкаленне гэтых вялікага этнакультурнага патэнцыялу грамадскіх арганізацый. Іх жа сучаснае матэрывальннае, фінансавае становішча не вытрымлівае нават самай элементарнай крытыкі, праста жахлівае. А яны ж на сёння адзінныя

грамадскія калектывныя змагары за захаванне таго неацэннага багашца, якое дае нам, беларусам, права называць сябе не якім-небудзь этнічна ніявы-значаным бесструктурным людам, а паўнавартаснай нацыяй. Ніколькі не перабольшым, зазначыўшы, што ўнесумненых поспехах, дасягнутых за апошнія гады існавання Савецкай Беларусі, а таксама за час функцыянавання парламенцкай сітэмы кіравання ў Таварыства беларускай мовы па ўкараненні беларускай мовы ў афіцыйнае жыццё заслуг не менш, чым у самога дзяржавнага чыноўніцкага апарату.

І яшчэ жадаем звяр-
нуцца з такой прапановай да-
высокіх эшалонаў улады: да-
войце нарэшце не будзем лена-
вацца ці саромеца вучыцца ў
нароdаў свету, як трэба шана-
ваць родную мову, забяспеч-
ваць ёй вядучую ролю ва ўсіх
сферах грамадской дзейнасці
чалавека. "В нашей родной
России" (слова Прэзідэнта
Рэспублікі Беларусь), напры-
клад, дбаюць пра прысутнасць
рускай мовы на ўсёй постса-
вецкай прасторы. Прычым,
прыярытэт беспамылкова ад-
водзіцца сферы адукацыі. А ў
"суверэннай" Рэспубліцы Бе-
ларусь гэтая ва ўсіх краінах
свету галоўная нацыяствара-
льная сфера стала практична
рускамоўнай. Вось якую "за-
служаную плату" атрымалі мы
ад сваёй усходній суседкі за
сваё неахайнае, бяздумнае ста-
ўленне да роднай беларускай
мовы. Ёсьць што запісаць на ба-
ланс дзяржавай моўнай палі-
тыкі прэзідэнцкай вертыкалі.

Нам вельмі сорамна і за нашых дзяржаўных чыноўнікаў, і за шырокія колы інтэлігэнцыі, што яны не маюць нават элементарнай засікаўленасці да беларускай мовы і, не выклуччана, мо на цэлы парадак адстаюць у гэтым ад сваіх замежных калег. Пэўны час у нас праводзіцца на ўсе сто адсотак адпаведны нацыянальны муз-інтарэс конкурс "Чытаем па-беларуску з Velcom". А да сёняння яшчэ не зафіксавана, каб у ім удзельнічалі айчынныя афіцыйныя асобы. А вось многія прадстаўнікі замежжа, якія працуяць, жывуць у Рэспубліцы Беларусь, з вялікай ахвотай ідуць на падобнага роду нацыянальна-адраджэнцкія мера-прыемствы. Гэта асабліва характерна дыпламатам. У час правядзення такога конкурсу,

гістарычна апраўданы, адзіна правільны крок і павінна неадкладна стаць сёння, хаця і са спазненнем аж на цэлья сто гадоў, презідэнцкая вертыкаль Рэспублікі Беларусь. Гэта неабходна для выратавання нашага дарарагога роднага слова ад пагібелі і ў адначасе самога беларускага народа і яго дзяржаўнасці ад такой жа горкай долі. Рашуучы паварот прэзідэнцкай вертыкалі тварам да мовы тытульнага народа ва ўсе сферы афіцыйната жыцця. Беларуская мова - гэта кісларод для рэальнага нацыянальнага суверэнітetu, без якога ён застанецца толькі на паперы. Набыты ў 2018 годзе станоўчы досвед па ўкараненні роднага слова ва ўсе сфери грамадской дзейнасці чалавека - у што так хочацца верыць! - дапаможа нам стварыць неабходную базу для абвяшчэння 2019 года Годам беларускай мовы і на

високім узроїні правесці яго.
Заслугоўвае ўвагі і аба-
вязковага пераймання пазытыў-
ны, нацыянальна-патрыятыч-
ны досвед братнай Украіны, як

трба дараїць, цаңіць роднае слова. З мэтай павышэння са-
цыяльнай ролі і значэння ўкра-
інскай мовы як канстытуцый-
нага кансалідуючага фактару,
як шляху умацавання дзяр-
жаўнасці адзінай, непадзельнай
Украіны да презідэнта Украі-
ны Пятра Парашэнкі звярну-
лася 178 народных дэпутатаў
Вярхоўнай Рады Украіны, Ка-
мітэт Рады па культуре і ду-
хоўнасці, 36 вядомых украін-
скіх навукоўцаў, пісьменнікаў,
мастакоў з прапановай абвяс-
ціць 2018 год Годам украінскай
мовы. Іх ініцыятыву падтры-
маў Сусветны камітэт укра-
інцаў

раны маюцізу і наш дзяржаўна-палітычны апарат, інтэлектуалаў Беларусі, грамадскую супольнасць звярнуцца да Прэзідэнта Аляксандра Лукашэнкі з прапановай абвясціць 2019 год Годам беларускай мовы.

Менш як праз месяц пасля заканчэння 2019 года - упэўненія, Года беларускай мовы - нацыянальна-патрыятычныя колы краіны абавязко-ва будуць адзначаць 30-годдзе прынядзяць "Закона аб мовах у Беларускай ССР". Нагадаем, што ў гэтага гістатычнай важнасці Закона гадамі ўзлёту былі толькі люты 1990 - ліпень 1994 года, а гадамі свядома заплананага ўладамі занядгу - жнівень 1994 - і з'яўленнем

вень 1994 г. і па сёняшні дзень.

Не гублем нацэй, што ў высокіх эшалонах улады Беларусі хопіць цвярозага розуму, прафесійнай смеласці і адварыі, каб вярнуць да жыцця нацыянальна прагрэсіўны і так актуальны, запатрабаваны на сёняння Закон "Аб мовах у Беларускай ССР", прыняты 28 гадзінай таму назад.

зад.
Леанід Лыч,
прафесар.
Мікола Савіцкі,
прафесар.

Навіны Германії

Вялікдзень у Германії

Як гэта па-нямецку?

У розных мовах замацаваліся розныя найменні гэтага свята. У рускай мове слова *пасха* сыходзіць сваімі каранямі да лацінскага наймення *pascha*, утворнаму ад *pessach* на іўрыце. *Песах* - так завеща сёння цэнтральнае юдзейскае свята, якое адзначае ў памяць пра выход з Егіпту. Пачы-

таго, афіцыйнымі выходнымі днімі лічацца таксама *Karfreitag*, *Ostersonntag* і *Ostermontag*.

Што такое *Karfiertag*, *Ostersonntag* і *Ostermontag*?

Karfreitag (па-беларуску Вялікая пятніца, Жарская пятніца) - так завеща пят-

наеца яно, паводле габрэйскага календара, на 15-ты дзень вясновага месяца *nisan* і святкуеца на працягу сямі дзён у Ізраіле.

Па-нямецку свята Вялікдзень завеща *Ostern*. *Ostern* - слова старажытнагерманскага паходжання, сваім значннем цесна злучана з найменнім часткі свету - *усход* (*Osten*). Для параўнання, *Easter* - Вялікдзень у ангельскай мове таксама перагукваецца з назівай часткі свету, дзе ўстае сонца - *east*. Той бок, дзе ўзыходзіць сонца, лічыўся адмысловым, знакам у хрысціян, звязаным з уваскресеннем Ісуса Хрыста.

Калі ў немцаў Вялікдзень?

Вялікдзень адносіца да ліку так званих "рухомых" царкоўных святаў, дата якіх змянеца ў залежнасці ад года. У грыгарыянскай і юліянскай традыцый маеца разыходжанне паміж датамі разліку Вялікадня, якое часам можа дасягаць нават пяці тыдняў! Часцей за ўсё катализік Вялікдзень святкуеца на тыдзень раней за праваслаўны.

Гэта розніца абумоўлена розніцай паміж грыгарыянскім і юліянскім сонечнымі календарамі, з-за чаго праваслаўны і каталікі ў розны час пачынаюць адлік часу, пакінутага да Вялікдня ад першага вясновага маладзіка.

Цікава таксама, што ў Германіі Вялікдзень, як і Каляды, - свята дзяржаўнага ўзроўню. На Вялікдзень нямецкі школьнік выходзяць на вакацыі, якія так і завуцца "ве-лікоднім" - *Osterferien*. Вакацыі гэтыя доўжанацца ад аднаго да двух тыдняў, у залежнасці ад федэральнай зямлі. Акрамя

ніца на Жарсным тыдні - тыдні перад Вялікднем. Гэты дзень прысвечаны ўспаміну пра смерць Ісуса Хрыста на крыжы, здыманне з крыжа Яго цела і пахаванне. У Германіі гэты дзень завуць таксама *"stiller Tag"* (ціхі дзень) ці *"stiller Feiertag"* (ціхое свята). У гэты дзень нават існуе забарона на правядзенне забаўляльных і спартовых мерапрыемстваў у грамадскіх месцах, танцы-дыскатэкі, і нават тэатрам даводзіцца лічыцца з наўгным законам. У многіх гарадах Германіі вялікія гандлёва-забаўляльныя цэнтры застаноцца ў гэты дзень зачыненымі для наведвальнікаў.

Karsamstag (Вялікая субота, Жарская субота) - субота Жарснага тыдня, прысвечана, паводле хрысціянскай традыцыі, пасту і малітвам у чаканні Уваскрэсння Хрыста. Гэты дзень у некаторых рэгіёнах Германіі завеща таксама *"stiller Samstag"* па аналогіі з пятніцай - "ціхая субота".

Ostersonntag - так завеща дзень, які азначае сабой Уваскрэснне Хрыста, канец Вялікага Паста і Жарснага тыдня. У гэты дзень усе звычайна збіраюцца за сямейным столам з традыцыйнымі стравамі, віншуюць адзін аднаго з Вялікднем. У Германіі гэты дзень - выходны.

Ostermontag - панядзе-лак адразу ж пасля Вялікадня, таксама з'яўляецца выходным днём. У гэты дзень не праншуць школы, грамадскія і дзяржаўныя ўстановы, а таксама шматлікія крамы. Так што, калі вы апынуліся ў Германіі паміжраздадні Вялікадня, варта загадзіць, хоць дарма аддавай!

У немцаў ёсьць шмат прымавак і вершыкаў пра Вялікдзень, многія з гумарам!

Cait De-online.

Калі які фарбаваць будзем?

Так, так - немцы таксама фарбуюць яйкі на Вялікдзень! Праўда, яны часцей за ўсё гэта робяць не самі, а купляюць у супермаркете ўжо гатовыя звараныя і размаляваныя яйкі. Іх можна купіць, дарэчы, і не толькі на Вялікдзень - у іншы час гэтая шматкотэрнасць будзе звацца *Picknickerie*. Але на Вялікдзень іх прадаюць проста ў велізарных колькасцях, прычым ужо задоўга да самага свята!

Паштоўкі з наўмаліванымі на іх яйкамі, зайцамі і іншымі аtrybutami свята пачынаюць з'яўляцца ў красах дзе-нідзе ўжо пасля Каляд, а за некалькі тыдняў да самога свята ў некаторых гандлёвых цэнтрах з'яўляюцца фігуркі велікодных зайцаў і малюнк сцэнак, як дзеци шукаюць рознакаляровыя яйкі ў садзе і ў двары. Пасля Вялікадня ўсё гэта ўпрыгожвалыцца прыбрываць, і некаторая людзі жартуюць, што раз прыбрали величадную "мішуру" з паліц, значыць хутка зноў з'явіцца калядная. На то гэта і Германія - ўсё спланавана загадзя, нават *Ostereier!*

Вельмі папулярныя на Вялікдзень таксама шакаладныя яйкі і кіндер-неспадзейкі - па-нямецку *Überraschungseier*, скарочана *U-eier* (яйкі з неспадзейкай!). Іх асабліва любяць дзеці, для якіх Вялікдзень - гэта ў першую чаргу вясёлае свята, бо на Вялікдзень прыходзіць...не, не Санта Клаус, а Велікодны заяц!

Што хавае Велікодны заяц?

Ну, вядома ж, яйкі! Гэта ён хавае напярэдні разнакаляровы размаляваныя яйкі і слодычы ў садзе, каб дзеці поімі ўхі скапі і цешылі! Гэта яго малоюць на малюнчаках з пажаданнямі і ў яго часам перарапранаюцца тата ці старшы брат, каб даставіць радасць малянятам, якія вераць - раз яйкі бяруцца невядома адкуль, значыць, іх сапраўды прынёс *Osterhase*, гэты самы Велікодны заяц!

Велікодны заяц як знак урадлівасці і багацця стаў знакам Вялікадня ў Германіі з XVI стагоддзя і з тых часоў распаўсюдзіўся па ўсім свеце. Адмысловай папулярынасцю ён карыстаецца ў Германіі, Швейцарыі і Нідэрландах. У выглядзе зайчыкаў робяць таксама цацкі, слодычы і сувеніры. Ёсць на Вялікдзень яшчэ і іншы звычай - *Eier rollen*, што значыць кашаць яйкі: у каго далей паконціца, той і перамог. Радасці ў дзяцей, хоць дарма аддавай!

У немцаў ёсьць шмат прымавак і вершыкаў пра Вялікдзень, многія з гумарам!

Вішуем сяброў ТБМ, якія нарадзіліся ў красавіку

- Абакунчык Галіна
Абрамовіч Віталь Мар'янавіч
Адынец Сяргей
Аксак (Арлова) Валянціна Ів.
Аляксандраў Уладзімір Леан.
Аляхновіч Андрэй Пятровіч
Анацка Дзмітры Юр'евіч
Андрэнка Таццяна Пятроўна
Апяцнёна Мікалай Мікалаевіч
Арабеў Віталь Генадзвіч
Арлоў Сяргей Аляксееў
Арэг'ева Вольга Генадзеўна
Асіёўская Крысціна Энерст.
Астапенка Аляксандар
Астапенка Аляксандар
Астапенка Рыгор Яўгенавіч
Астраўцоў Сяргей Аляксанд.
Атрашэнка Сяргей Нікіфарав.
Аўшукоў Леанід Аляксанд.
Ашуркін Андрэй Міхайлавіч
Багдановіч Юры Уладзіміравіч
Базнікін Юры Іванавіч
Балушэўская Ірына
Бандарэнка Зінаіда Аляксанд.
Бараноўская Вольга Аляксан.
Бараноўскі Уладзімір Мікал.
Барскі Віктар Яўгенавіч
Барысевіч Даніла Андрэевіч
Басякова Аліна
Болтак Аляксандар
Брылеўская Наталля Міхайл.
Будай Людміла
Булатоўскі Арцём Ігаравіч
Бульянкова Яніна
Бухоўская Яніна
Быль Віталь Анатольевіч
Вайцеховіч Зінайды Афанас.
Вайцеховіч Эдуард Антонавіч
Вайцеховіч Марыя
Вакар Людміла Уладзіміраўна
Валадзько Вадзім Пятровіч
Валынец Алена
Варган Віталь
Васільёв Павел Аляксееў
Васількоў Віталь Рыгоравіч
Ваўкаўчык Яўген
Вераб'ёў Віталь
Вінаградаў Дзмітрый Мікал.
Вінаградаў Павел Юр'евіч
Войкель Павел Анатольевіч
Воўкаў Віктарыя Анатол.
Вярбоўская Ірына Леанідаўна
Гагалінская Людміла
Гаёўская Аляксандра Рамуал.
Гапанович Іван
Гарадовіч Ала Леанідаўна
Гардынец Лідзія Міхайлаўна
Гарэлікаў Тамара Пястроўна
Гасюк Марына
Гладкай Анастасія Мікалаевіч
Гоеўская Алеся
Грыгаркевіч Вадзім Юр'евіч
Грынівецкая Надзея Канстан.
Грынівіцкі Юры Анатольевіч
Грыцкевіч Аляксандра Аляк.
Гуркова Аніта Гражына Аляк.
Гучак Вольга Уладзіміраўна
Дайлід Павел Канстанцінавіч
Дарофейчык Ганна
Дарога Мікалай Філіповіч
Даўгашэй Галіна Аляксанд.
Дзэмідзенка Анастасія Алякс.
Дзенісевич Ніна
Дзінгілеўскі Віталь Віктараўіч
Дзьячкоў Алег Уладзіміравіч
Дзяబёла Алена Віктараўна
Дзягілевіч Галіна
Дзям'яненка Алесь Мікалаевіч
Дзярзгач Галіна Іванаўна
Доўкіна Ірына
Драйліх Алена Уладзіміраўна
Дубіцкая Сцяпаніца
Дулько Вольга
Дундалевіч Людміла
Ельшэвіч Ірына
Ермаловіч Канстанцін Уладзім.
Жукаў Вітаўт В.
Заблоцкі Максім Мікалаевіч
Завадская Алена Міхайлаўна
Занкевіч Вольга
Захарэвіч Алена Міхайлаўна
Зверава Тамара Мікалаеўна
Звярок Андрэй Сяргеевіч
Зелянёўская Аксана Міхайл.
- Зіноўева Святлана
Зуева Ларыса Алегаўна
Іванова Ніна
Іваноў Ігар Віктаравіч
Івашчанка Аляксандар Анатол.
Ільніцкі Кірыла
Ільючык Мікалай Антонавіч
Іотчанка Настасся Аляксееўна
Іўчына Таццяна Сяргеевна
Кабзар Анатоль Ігаравіч
Кадушкевіч Іван Антонавіч
Казакевіч Юры Аляксанд.
Казловіч Алена
Казмерчак Ігар Міхайлавіч
Калядка Надзея Сяргеевна
Калядка Наталля Васільевіч
Камлюк Алесь Антонавіч
Канановіч Аляксандар Алякс.
Канапацкі Вадзім
Караленя Жанна Сямёнаўна
Карлінска Тамара Іванаўна
Карпovіч Алесь Аляксанд.
Касая Ганна
Кастусёў Рыгор Андрэевіч
Касцянчык Святлана Васіл.
Кацэвіч Ірына Мікалаеўна
Качан Алена Станіславаўна
Кашалькова Марыя Якулеўна
Кашэль Кастусь
Кісялевіч Святлана
Клішэвіч Ігар Уладзіміравіч
Кніт Уладзімір Міхайлавіч
Кракоўны Яўген Аляксанд.
Краснасельскі Дзяніс
Красоўская Наталля Леанід.
Крэцкі Віталь
Кузьміна Дар'я Міхайлаўна
Кузьняцоў Канстанцін Канст.
Кулак Віктар Уладзіміравіч
Кулаковіч Уладзімір Уладзім.
Кульбак Аляксандар Пятровіч
Курачыкі Андрэй
Куропін Мікіта
Кусянкова Любоў Яўгенаўна
Кушчанка Карына Аляксанд.
Лавіцкі Мікалай Емельяновіч
Лакуцін Сяргей Дзмітрыевіч
Лапуть Ірына Сяргеевна
Лапіцкі Таццяна Яўгенаўна
Латушка Раман Андрэевіч
Леваніковіч Лена Васільевіч
Лепушэнка Максім Алегавіч
Лейчанка Ганна Паўлаўна
Лісай Генадзь Станіславаўіч
Літвініўская Алеся Генадз.
Лічко Уладзімір Яўгенавіч
Лука Алена Вячаславаўна
Лукашэвіч Юры Аляксанд.
Лысая Наталля
Львова Ганна Леанідаўна
Ляхоцкая Алена
Ляшчоў Віктар
Максімовіч Кацярына
Малец Надзея
Малічэўскі Павел Віктораўіч
Маймантава Любоў
Манкус Артур Эдуардавіч
Манкус Канстанцін Віктораўіч
Манько Агата Антонаўна
Манько Алеся
Маразюк Анатоль Васільевіч
Марозава Наталля Анатол.
Марчук Дзмітры Іванавіч
Маслюкоў Тэльман Віктораўіч
Матвеева Ганна
Мацвеева Таццяна Віктораўна
Мацельскі Міхась Альфрэд.
Мельнікаў Ала
Міцкевіч Вольга Уладзімір.
Міцынскай Валяніца Алякс.
Мішур Юльяна Дзмітрыевуна
Нагорнаў Аліна Аляксанд.
Несцяровіч Антаніна Андр.
Несцярюк Аркадзій Вітальевіч
Падэнка Наталля Анатольевіч
Пазнухова Васіліса Міхайл.
Паклонская Людміла
Панкоў С.А.
Паплаўнікі Анатоль Уладзімір.
Папоў Ігар Селівёрставіч
Пархімчык Віктар Віктораўіч
Парэчына Зінаіда Паўлаўна
- Пастухоў Міхail Іванавіч
Пашук Таццяна Дзмітрыевна
Петрашэвіч Арцём
Плахатнік Святлана Паўлаўна
Пракаповіч Георгі Дзмітр.
Пушкіна Яніна Аляксандраўна
Пшанічны Юры Рыгоравіч
Пяткевіч Дзяніс
Пятроўская Лізавета
Рабецкай Таццяна Юр'еўна
Райчонак Ада Эльеўна
Раманчук Раіса Міхайлаўна
Рудакоў Алег Васільевіч
Русецкі Сяргей Васільевіч
Савельева Таццяна Анатол.
Савіч Валер Уладзіміравіч
Сакалоў Юры Аляксандравіч
Сакалоўская Вераніка Пятр.
Сакалуха Алесь Іванавіч
Саладкевіч Ганна Міхайлаўна
Сацуціа Іван Уладзіміравіч
Северцаў Мікалай Аляксанд.
Селуянова Ала
Сівук Кацярына
Сідараў Сяргей
Сільнова Людміла Данілаўна
Сіўковіч Валяніца Мікал

85 ГАДОЎ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ П.А. АТРУШКЕВІЧА

Сёлета спаўніяеца 85 гадоў з дня нараджэння прафесара П.А. Атрушкевіча, творчыя жыццё якога прайшло ў Казахстане. Як там апінуўся хлопец з вёскі Мархачоўшчына, што знаходзіцца недалёка ад Новага Свержна (Стайбюцкі раён), як расціла яго і дзесяткі ягоных сябров - выпускніку Горцаўскай сельскагаспадарчай акадэміі - цалінная эпапея і на ўсё жыццё парадніла яго з Казахстанам? Аб гэтым Павел Аляксандравіч сам з цеплынёй распавядае ў кнізе "Душа жыве ў Казахстане", якая ўваходзіць у казахскую серыю ЖЗЛ. Дарэчы, стварэнне гэтай серыі ініцыяваў Прэзідэнт Казахстана Н.А. Назарбаев, які да 10-годдзя незалежнасці Казахстана даручыў адзначыць у серыі тых людзей, што шмат зрабілі для міжнароднай згоды ў краіне. Гэта тэма для рэктара КазДАБА прафесара П.А. Атрушкевіча была балючай і вельмі актуальнай. Справа ўтым, што КазДАБА Павел Аляксандравіч узначенілі адразу пасля снеганьскага падстання казахская моладзі (17-18 снежня 1986 г., г. Алма-Ата). У тых хвальяннях уделынічалі асобныя студэнты і выкладчыкі архітэктурна-будаўнічага інстытута. Галоўнай задачай у той час было зніжэнне ўзроўню палітызованасці студэнцкай моладзі на аснове глыбокай павагі да казахской мовы, звязаў, гісторыі і культуры казахаў. Павел Аляксандравіч разумеў, што маладых хлопцоў-першакурснікаў лёгка было выцягніць на плошчу, але немагчыма пабудаваць самастойную казахстанскую дзяржаву без нацыянальнай тэхнічнай інтэллігенцыі. Пачалася напружаная праца па мадэрнізацыі матэрыяльнай базы інстытута, будаўніцтве вучбовых карпусоў і студэнцкіх інтарнатаў, перапрацоўцы навучальных планаў і дакументаў з улікам новых спецыяльнасцей і змен у навучальна-выхаваўчай працы. У інстытуце з'явіліся новыя лабаратарыі, кафедры. Многія дысцыпліны выкладаліся на казахской мове. ВНУ пачала актыўна выкарыстоўваць магчымасці міжнароднага супрацоўніцтва. Кожны год дзесяткі студэнтаў-казахаў і аспірантаў накіроўваліся працягваць навучанне ў Ту-

рэцкай Рэспубліцы, Англіі. Многія выкладчыкі там жа праходзілі стажыроўкі. Аб'яднанню калектыва інстытута добра служылі святочныя мерапрыемствы (святкаванне Наўрыза і інш.). Бытавыя, навучальныя праблемы студэнтаў вырашаліся на "студэнцкіх чацвяргах". Інстытут змяніўся. У 1990 годзе ён адным з першых ВНУ прайшоў саюзную атэстацию, а ў 1994 г. пастановай кахстанскага ўраду інстытут быў перайменаваны ў архітэктурна-будаўнічую акадэмію. Гэтыя змены адкупілі ўсе супрацоўнікі КазДАБА: іх зарплата стала удвая вышэй, чым у іншых ВНУ Казахстана.

1990 год прынёс П.А. Атрушкевічу і новыя клопаты: ён быў абрани дэпутатам Вярховага Савета Казахстана, а ў наступны перыяд - і Межліса. У 1992 годзе П.А. Атрушкевіч працаваў ВС Казахстана макет дзяржаўнага сцяга рэспублікі, распрацаванага казахскімі студэнтамі-архітэктарамі. Асноўныя ідэі гэтага макета знайшлі аднострэванне ў цяперашнім дзяржаўным сцягу Рэспублікі Казахстан. Праца ў вышэйшым дзяржаўным органе краіны, затым у Асамбліі народоў Казахстана (намеснікам Старшыні, Старшыня - Прэзідэнт Рэспублікі Казахстан Н.А. Назарбаев) прынесла новыя досвед і пераасэнаванне ранейшага.

У гэтыя годы ў Казахстане прыкметна актыўізіваліся міграцыйныя працэсы. Многія выязжалі: асабліва, немцы, рускія, украінцы, беларусы. Людзей падганяля няўпэўненасць у будучыні. Вайскоўцы імкнуліся служыць на сваіх этнічных радзімі. Спеціялісты бачылі перашкоды ў прафесійнай дзеянасці. Людзі пачалі гуртавацца па этнічным прызнаку. Зявіліся нацыянальныя культурныя асяродкі. Сярод казахстанскіх беларусаў найбольшую нацыянальную свядомасць прайвілі былыя палінікі, вайскоўцы і спеціялісты. Узік культурны асяродак "Беларусь" у Алма-Аце (старшыня - П.А. Атрушкевіч, адказны сакратар - Я.А. Майсейчык), у Прыазёрску падпалкоўнікам С.В. Суднікам выдавалася беларускамоўная газета "Рокаш". Наладзіліся канкты з Міністэрствам адукацыі Беларусі, ЗБС "Бацькаўшчына", іншымі беларускімі асяродкамі. Дзесяткі дзяцей казахстанскіх беларусаў змаглі атрымаць вышэйшую адукацыю ў беларускіх ВНУ. Пазней беларускія згуртаванні началі з'яўляцца ў іншых гарадах Казахстана. Павучальнымі былі сустэрэны з беларускім навукоўцамі-гісторыкамі (Я.І. Юх, У. Емельянчыкам і інш.). Павел Аляксандравіч актыўна падтрымаў іх працавану годна адзначыць 250-годдзе з дня нараджэння А.Т.Б. Касцюшкі. КА "Беларусь" арганізаваў фінансаванне кнігі "Нарадзіўся я ліцвінам", які пасля гэтага

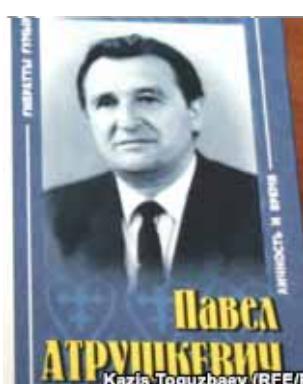
у 1952 годзе скончыў Нясвіжскую педагогічную вучэльню і працаваў настаўнікам матэматыкі ў в. Ячанка Стайдубоўскага раёна, у 1960 годзе пасля заканчэння Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі малады інжынер-землеўпарацьчык быў накіраваны на працу ў Алма-Ату, дзе пачаў працу інжынерам, начальнікам аддзела цэнтральнай комплекснай экспедыцыі (1958-1960 гг.)...

хутка выйшла ў свет у выдавецтве "Навука і тэхніка". Сябры КА "Беларусь" распрацавалі макет значка ў гонар 250-гаддзі А.Т.Б. Касцюшкі, і ў Казахстане вырабілі яго. Па макеце, падрыхтаваным мастакамі Казахстана, на менскім гадзіннікам заводзе было выраблены каля дзвюх тысяч наручных гадзіннікаў да юбілею нацыянальнага героя трох нацый. Але гэтага было мала. Траба было аднавіць дом-музей А.Т.Б. Касцюшкі ў Марачоўшчыне (каля г. Косава). Усе быўлі за такое аднаўленне. Не хапала галоўнага - грошай. У П.А. Атрушкевіча на той момант з'явіліся карысныя канкты з ЗША, а кніжкі, значкі і гадзіннікі паказвалі амерыканскім сябрам, што беларусы сапраўды імкнуцца годна аднавіць у памяці народа слáўнія старонкі свайгісторыі. КА "Беларусь" пісьмова звярнуўся да тагачаснага амбасадара ЗША ў Маскве (амбасада ў Менску з'явілася пазней) з прашэннем дапамагчы ў фінансаванні аднаўлення дома-музея А.Т.Б. Касцюшкі ў Марачоўшчыне. Пасля з'яўлення амерыканскай амбасады ў Менску такая дапамога была аказана.

Такія моманты ў працэссе аднаўлення нацыянальнай свядомасці беларусаў не адзінкавыя. Здаецца, іх зусім не ведаюць у Берасцейскім краязнучым музеі, Мемарыяльным музеі-сядзібе Т. Касцюшкі ў Марачоўшчыне. Але радуе то, што кожны год дзесяткі тысяч беларусаў прыходзяць да каменя Касцюшкі на яго радзіме, каб успрыніць тэя сілы, што ўзгадавалі патрыятызм А.Т.Б. Касцюшкі.

П.А. Атрушкевіч годна прайшоў свой жыццёві шлях. Прах яго пакоіца на адэскіх могілках з 2014 г.

Я.А. Майсейчык

Вокладка кнігі Вольгі Бабій
«Павел Атрушкевіч».
Алматы, 13 снежня 2011 г.

"Амерыканская мроя"

Светлай памяці Яраслава Вініцкага

У якія прафесіі ішлі нашыя суродзічы, калі прыбываў 1950-х гадах у Амерыку? Адной з такіх прафесій для многіх стала зубная тэхніка, абслугоўванне дантыстаў, вырабам зубоў. Праца ў гэтай галіне шмат хто здолеў рэалізаваць сабе і дзесям так званую "амерыканскую мроя", ці, як у нас кажуць, выбіща ў людзі.

Адным з такіх быў нядыяўна памерлы (26.01.2018) у Каліфорніі Яраслаў (Славік) Вініцкі. Прыбыўшы ў Нью-Ёрк на пачатку 1950-х, ён нездабаве перарабляўся ў Лос-Анджалес, дзе пасялілася з часам уся сям'я Вініцкіх: бацькі, дзvedачкі і сын.

Славік нарадзіўся ў Нясвіжы (26.04.1925) у сям'і былога афіцэра царскай арміі і беларускага грамадскага дзеяча Алеся Вініцкага. Сям'я Вініцкіх апынулася пад канец вайны ў Германіі. Там Славік паступіў ва ўніверсітэт і атрымаў дыплом дантыста.

Але ў Амерыцы дыпломы з іншых краінаў не прызнаюцца, нават, калі хто грамадзініці ўзраджэнец Злучаных Штатаў. Славік выбраў сабе блізкую да дантыстыкі прафесію зубнога тэхніка. Пагатоў, што ён быў здолыны ў руках, а ў дадатак адзначаўся мастакі

мі талентамі, любіў малюнкі, музыку, займаўся ўольны час фатаграфіяй.

У сваёй прафесійнай працы, у якой яму шмат дапамагала жонка Кацярына (з дому Яцэвічай), Славік не толькі адзначаўся якасным выкованнем заказаў, але і строгай акуратнасцю, датрымоўваннем тэрмінаў. Усё гэта забяспечыла яму высокую ацэнку з боку дантыстаў.

Працай сваёй Вініцкія змаглі забяспечыць вышэйшую асвету дзвюм дочкам, Ані і Ліосі, ды сыну Антону (сёння падпалкоўнік амерыканскай арміі ў адстадуці). Усё гэта было ўзносіцца да памяці сям'і толькі ў прысутнасці родных - на могільніку Holy Cross Cemetery (імя Святога Крыжа) у Калвер-Сіці, частцы горада Лос-Анджалес.

Вечная яму памяць.
Янка Запруднік.

Свята 100-годдзя БНР у Пружанах удалося

У Пружанах адзначылі 100 гадоў БНР. Нягледзячы на тое, што ўлада зняла палову запланаванай праграмы і забараніла ўскладаць кветкі да помінка Рыгора Шырмы, кожа старшыня Пружанскай арганізацыі Таварыства беларускай мовы Тареса Жыгалава:

- Мы сабраліся ля музычнай школы, пасля чаго пайшлі ў Палац куль-

тур. Там у нас адбыўся канцэрт. Выступалі нашы пээты, чыталі свае вершы. Легіянеры Чырвонага крыжа заспівали дзве беларускія песні. Была свая, пружанская група "Сцяг", якая заспівала на беларускай мове свае песні. Быў хлопчык-ілюзіяніст, які паказваў розныя фокусы. Кветкі

былі ўскладзены напярэдадні, а 25-га стаяў яшчэ адзін кошык з кветкамі ад невядомых прыхільнікаў беларускасці. Цікавосткай праграмы была выстава пра дзеяччу БНР. Выставу арганізаваў музей "Пружанскі палацык". Адкрыў мерапрыемства 92-гадовы адраджэнец, старэйши захавальнік беларускіх падарункаў Іван Здановіч. Ён наўмысна прыехаў з Берасця, дзе жыве цяпер у дзяцей. Уздельнікі свята атрымалі бел-чырвона-белыя банцкі, частаваліся кававымі і співали разам гімн "Магутны Божа". Свята цягнулася з 12 гадзін да позняга вечара.

Радыё Радыя, Пружаны.

Прырода аздаравіле і лечыць усе жывое. Мы ўсе часцінкі яе вялікасі. Яна вучыць чалавека прадбачыць будучыню, ведаць заўтрашні дзень ужо сёня. Дасягаеца гэта ўмненнем разбірацца ў прыкметах.

Аўтар амаль паўстаўгоддзя вывучай беларускі фальклор. Ён упершыню асобна сабраў, выдзеліў прыкметы пра ганебшчыну сучасся - лаянку, курава, п'янства, тату-роўкі. Доказная аргументацыя пісьменніка і доктара народнай медыцыны пра непатрэбнасць утрымання кошак і сабак у гарадскіх кватэрах, карысць і шкоду сотовых тэлефону, інтэрнету, пра грэх самазабойства, пакаранне кожнаму за пашкоджанне помнікаў, лішніцу ўстановак крыжоў близ дараг.

Любасць Бога да людзей выяўляецца найперш у дачы ім святла Сонца і святыя прыкметы, дачы права на роўнасць перад судом Свайм, роўнасць у праве заслужыць пашану і прыянне Зямлі і Айчыны, літасць прыроды, роўнасць мажлівасці духоўнага росту. У адносінах не аднаго сябе - пакалення.

Людзі самі парушаюць гармонію прыроды, яе вялікую справядлівасць - учынкамі, невыкарыстаннем задаткаў, волі, пазыўваннем прыкметаў, традыцый. Усё мацией вызвоньваюцца ў грамадстве напаўграматны і запылены на чым адным павярхойнікі, асабліва хібнікі шмат сярод астушеных. Для надта многіх з іх прыкмета працдак, як і ўзыянавана рэлігія - лішніца. Жывуць бяздумна, з павярхойна вычытанага, пачутага ў скрынцы. Не кемяць, што самае найстрогае і вычышчальнае сіта адбору падзеяў, герояў, асобаў, матэрыйялаў не ў часопісах, газетах, тым болей не ў кінастудыях і тэлевізійнісці.

...Ізычніцтва ўвабрала ў сябе старажытнасць звычаю і абраду, святочных гімнаў Купалля і дажынак, Калядоўя і калядоўнікі, прыкмета ўхітрылася не проста заўладарыць над усім, яна своеасабліва асвяціла ўсталяльна вераванні і практикі яшчэ з часоў прадгісторыі, з часоў унезалежвання родаў/племён Цэнтральнай і Усходняй Еўропы, з часоў трывольнай культуры (IV-III тысячагоддзяў да н.э.).

Славянскую прарадзіму шукалі яшчэ античныя аўтары. Славянцы выступалі на Сярэднім Дунай - пад прозвішчамі ілірыйцаў і кельтаў, на Одры, Лабе і Вісле - венедаў, кельтаў (пазней германцаў, будзінаў), у Карпатах і на ніжнім Дунай - дакаў і фракійцаў, на Усходняй Еўропе - скіфай і сарматай. Менавіта ў Трыполі прыкмета больш карысная і найлепей паказвае сябе чалавеку. Ускосна і напрамую вучыць яго, перасцерагае.

Агафіры, будзіны, лужычцы, неўры, ілірыйцы, венеды, фракійцы, скіфы... яшчэ цвёрда не выявілі культурна-моўных адрозненій, еднасці, прыхільніці да нейкай этнамоўнай групы, але яны ўжо перамаўляліся, прыкметы ме-

Свята Буквара

Нацыянальная бібліятэка Беларусі адкрыла выставу, прысвечаную 400-годдзю першага беларускага "Буквара". У падзеі ўзялі ўдзел бібліёграфы і бібліятэкары, выкладчыкі і студэнты БДПУ імя Танка, настаўнікі і вучні школ горада Менска.

Імпрэза выдатна перадала трапяцкую атмасферу сустрэчы з першай адукацыйнай кнігай у жыцці дзіцяці, з якой знаёміць мілай і ўсмешлівая настаўніца. Таемства навучання чытанню здаўна адбывалася па святых кнігах і потым па букварах.

Лічылася, што самым старажытным з'яўляецца Куцеінскі "Буквар" Спрыдона Собала 1631 года, але пазнейшая знаходкі ўстанавілі, што найбольш старажытны беларускі "Буквар" быў выдадзены 24 ліпеня 1618 года ў друкарні віленскага Свята-Духава праваслаўнага брацтва ў Еўі ў Вялікім Княстве Літоўскім. Асобнікі яго захоўваюцца ў Лонданскай бібліятэцы "Мідл Тэмпл" і ў Карабеўскай бібліятэцы Дані.

- Гэта дае права беларусам ганарыцца сваімі глыбокімі асветніцкімі і кніжнымі традыцыямі, - сказаў намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэцы А.А. Суша. - З таго часу "Буквар" выдаваўся пад такай назвай у землях Польшчы, Літвы, Расіі, Украіны. Гэта сапраўдны феномен, які сведчыць пра шматграннасць беларускіх кніжных традыцый.

На выставе дэманструюцца знакамітага буквары і азбуки XVI-XXI стст. - розныя па складзе, графіцы, мастацкім аздабленні, педагогічных прыёмах навучання чытанню і пісьму. Можна пачаць праваслаўную і ўніяцкую буквары, стараверскія выданні. Тут прадстаўлены буквары новага беларускага адраджэння часоў ХХ стагоддзя, "Лемантары" Каруся Каганца, Цёткі, Якуба Коласа, Вацлава Ластоўскага, Янкі Станкевіча, Леаніла Гаравіцкай, буквары складанага

перыяду 20-30-тых гадоў у складзе СССР. У новых букварах замест малітваў знаходзяцца гімны савецкай эпохи. Можна пацікавіцца падручнікамі хвалі ліквідацыі непісменнасці, пабачыць буквары Захоўнай Беларусі, афіцыйныя і неафіцыйныя, выпушчаныя самвыдатам і выпушчаныя вялікім накладам для ўсіх школ, буквары часоў Вялікай Айчыннай вайны і пасляваеннай абудовы, і сучасныя асобнікі, выдадзеныя прадстаўнікамі эміграцыі ў Нью-Ёрку, Саўт-Рыверы.

Адным з лепшых беларускіх буквароў XX - пачатку ХХІ стагоддзя лічыцца вядомы "Буквар" Анатоля Клышикі, які ўпершыню выдадзены ў 1969 годзе і перавыдаваўся 23 разы на беларускай, рускай і польскай мовах. Ён атрымаў залаты медаль Міжнароднай Ляйцыгскай кніжнай экспазіцыі ў 1977 годзе, а ў 2004-м

прызнаны лепшым падручнікам года на выстаўцы ў Франкфурце-на-Майне. На выставе ў НББ можна ўбачыць і сучасныя новыя буквары, падрыхтаваныя Вольгай Цырынавай.

- Цудоўная ідэя - зрабіць свята для ўсей краіны, свята галоўнай вучэбнай кнігі! - адзначыла прадстаўніца БДПУ імя Танка. - Выдатна, што мы можам зазірнуць углыў вякоў і параўнаць традыцыю з сённяшнім днём. Сучасныя новыя ілюстраваныя кнігі чытаюць дзеці.

Асветніцкія праекты Нацыянальнай бібліятэкі важныя для дзяцей і будучых педагогаў. На кнігазнаўчых чытаннях, якія пройдуть у красавіку, секцыя будзе прысвечана навучанню грамаце і буквастыцы. Там можна будзе пазнаёміцца з працэсам навучання па сучасным буквары.

Эла Дзвінская,
фота аўтара.

Асветніцкія праекты Нацыянальнай бібліятэкі важныя для дзяцей і будучых педагогаў. На кнігазнаўчых чытаннях, якія пройдуть у красавіку, секцыя будзе прысвечана навучанню грамаце і буквастыцы. Там можна будзе пазнаёміцца з працэсам навучання па сучасным буквары.

Эла Дзвінская,
фота аўтара.

Прэзентацыя кнігі пра Каліноўскага ў Вільні

24 сакавіка 2018 года ў Вільні ў Беларускім Доме праў вой чалавека імёна Барыса Звоздава адбылася прэзентацыя кнігі маладога гісторыка з Гарадні Васіля Герасімчыка "Канстанцін Каліноўскі: Асоба і легенда".

Кніга вышла своеасаба на 180-годдзе Кастуся Каліноўскага (якое зараз адбываецца ў цяні славутага 100-годдзя БНР)

Кніга разбурае хрэст-

матынныя погляды на выбітную гісторычную асобу. Чытачу адкрываюцца таямніцы рэдактора Каліноўскага, атмасфера і грамадскія настроі, у якіх Канстанцін Каліноўскі вырас, сталеў, вучыўся. Падрабязна разглядаюцца яго студэнцкая гады ў Маскве і Пецярбурзе. Разбіваецца ўшчэнт міф пра "польскага мятежніка". Мы бачым паслядоўнага патрыёта Літвы-Беларусі.

Алесь Рэзінкаў.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрасік Бабіч, Юлія Бажок,
Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар
Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслав Суднік,
Павел Сцяцко, Людвіка Таўгень, Алег Трусаў,
Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://naszaslowa.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbt-mova.by/>
<http://nashaslova.mns.by/>

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад
18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам
інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даўліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by

"Паэзія - хвароба ўсіх вякоў..."

Паэзія - хвароба ўсіх вякоў.

Паэзія - служанка ў каралева.

(Рыгор Барадулін)

Напярэдадні Міжнароднага дня паэзіі літаратурны клуб "Святліца" ДУДА "ЦТДМ "Агат" г. Магілёва" правёў імпрэзу, удзел ў якой прымалі знакамітая беларуская паэты Леанід Дранько-Майсюк і Эдуард Акулін. Дзіцячая бібліятэка імя А.С. Пушкіна гасцінна расчыніла дзвёры для ўсіх аматараў паэзіі. Тут прысутнічалі і школьнікі горада Магілёва і сябры ГА "ТБМ імя Ф. Скарыны".

каў, кіраунік літаратурнага

клуба "Святліца" Тамара Аўсянікава адкрыла пээтычную

сустрэчу вершам Ніла Гілевіча

"Санет" (Паэт крыху вар'ят -

абавязковы...) і вершам Яўгеніі

Янішчы "Падставіць голасу

лісток", распавяля аб гісторыі

стварэння Міжнароднага дня

паэзіі і клуба "Святліца", прад-

ставіла гасцей і перадала слова

галоўнаму рэдактару часопіса

"Верасень" Эдуарду Акуліну,

якія прэзентаваў сямнаццаты

нумар (цікавае супадzenie, 17-

ы нумар 2017 года презента-

ваўся 17 сакавіка). Эдуард

Акулін адзначыў, што часопіс

У другой частцы імп-
рэзы прысутнія пазнаміліся
з творчасцю Леаніда Дранько-
Майсюка і Эдуарда Акуліна.
Паэты выказалі павагу і сваё
захапленне таленавітымі твор-
цамі Магілёўшчыны. Разам з
присутнімі яны ўспомнілі Мак-
еіма Гарэцкага, Аркадзя Ку-
ляшова, Аляксея Пысіна, Ми-
хася Стальцова, Сцяпана Гаў-
рускевіча, Анатоля Сербантовіча,
Алесі Пісмянікова і іншых.

Леанід Дранько-Май-
сюк расказаў цікавыя гісто-
рыі з свайго жыцця, чытаў вер-
шы, а таксама прадставіў сваю
кнігу пра маладыя гады Мак-

Міжнародны дзень паэзіі адзначаецца 21 сакавіка. Ён заснаваны ў 1999 годзе на 30-й сесіі генеральнай канферэнцыі ЮНЕСКА, якая праходзіла ў Парыжы. У рашэнні канферэнцыі гаворыцца, што паэзія здольная даць адказы на самыя вострыя і глыбокія духоўныя пытанні сучаснага чалавека, але для гэтага неабходна прыцягніць увагу грамадскасці да паэзіі. Асноўная мета Міжнароднага дня паэзіі падтрымка мовы, якія аказаліся на мяжы знікнення.

Дзень нараджэння літаратурнага клуба "Святліца" таксама 21 сакавіка. I, відавочна, не выпадкова, бо навучэнцы школ, ліцэй, студэнты знайшли для сябе месца, дзе можна развіваць свае здольнасці, дзяяцельнасць творчымі набыткамі і мець паразуменне. Вось як выказалася Крысціна Башарымава, студэнтка МДУ імя Куляшова:

- "Святліца" - гэта асо-

бная Планета. Гэта сад, дзе

растуць кветкі, а Тамара Пятроўна - садоўнік, які кожны

дзень палівае гэтыя кветкі, вы-

рывае пустазелле, абразае за-

сохолія лісты, - стварае умовы

для іх росту.

Вядоўца імпрэзы, сябры

Саюза беларускіх пісьменні-

заснаваны па ініцыятыве ГА "Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны" з мэтаю пад-

трымаць маладых літаратаў,

што нумар адкрываюць маладыя паэты клуба "Святліца",

што ў нумары прадстаўлены і

вершы кіраўніка клуба.

Затым выступілі аўта-

ры часопіса Лізавета Дзярчэн-

ка, Крысціна Башарымава,

Алена Быкава, Тамара Аўсяні-

ківа. Сябры літаратурнага

клуба Мілана Паўлава, вучані-

ца 6 класа, захапіла ўсіх пры-

стуных пранікнёным выканан-

нем вершам Яўгеніі Янішчы

"Непрырученая птушка". Ву-

чаніца сярэдняй школы № 45

Аліна Трутнева, госця імпрэ-

зы, прачытала верш Зінаіды